

Nemajetková újma

Trestní soud je podle § 228 č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), povinen rozhodnout o řádně vzneseném nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy, tuto povinnost nelze přenášet bez splnění zákonem stanovených podmínek na jiný subjekt (například na pojišťovnu).

Uplatňuje-li rodič nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené úmrtím dítěte, základ jeho nároku se podle § 2959 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, považuje za prokázaný a praxí soudů je stanovena pomůcka pro výpočet průměrné náhrady. Odkázání poškozeného rodiče s tímto adhezním nárokem v plném rozsahu do občanskoprávního řízení bude tedy výjimečné a musí být v tomto směru pečlivě odůvodněno. V opačném případě dochází k porušení práva na soudní ochranu.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 1473/24 ze dne 11.6.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele P. Š., zastoupeného Mgr. P.Z., advokátem, se sídlem L., proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. února 2024, č. j. 5 To 38/2024-393, a rozsudku Okresního soudu ve Vyškově ze dne 6. prosince 2023, č. j. 1 T 53/2023-375, za účasti Krajského soudu v Brně a Okresního soudu ve Vyškově, jako účastníků řízení, tak, že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 28. února 2024, č. j. 5 To 38/2024-393, a rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 6. prosince 2023, č. j. 1 T 53/2023-375, v části, kterou byl stěžovatel se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. února 2024, č. j. 5 To 38/2024-393, a rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 6. prosince 2023, č. j. 1 T 53/2023-375, v části, kterou byl stěžovatel se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, se ruší.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů s tím, že jimi došlo k porušení jeho ústavních práv vyplývajících z čl. 7 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 96 odst. 1 Ústavy.

2. Z ústavní stížnosti a spisu Okresního soudu ve Vyškově (dále jen "okresní soud"), sp. zn. 1 T 53/2023, vyplývá, že v záhlaví uvedeným rozsudkem okresního soudu byl J. S. (dále jen "obžalovaný") uznán vinným ze spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 a 2 trestního zákoníku. Podle okresního soudu obžalovaný při jízdě na motocyklu výrazně překročil maximální povolenou rychlost a nestačil zareagovat na před ním jedoucí vozidlo, o které při předjíždění zavadil tak, že z motocyklu spadla spolujezdkyně (dcera stěžovatele), která vzniklým zraněním na místě podlehla. Za tento skutek byl obžalovaný odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 let, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4,5 roku, a k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 5 let. Zároveň mu byla uložena povinnost zaplatit ve zkušební době podle svých sil způsobenou škodu. Stěžovatel byl s celým svým nárokem na náhradu nemajetkové újmy, kterou odhadoval na 1 000 000 Kč, odkázán na řízení ve věcech

občanskoprávních. Obžalovaný uzavřel se stěžovatelem dohodu o odškodnění nad rámec pojistného plnění ve výši 130 000 Kč, tuto částku již tedy soudně nevymáhal. Žádal však o náhradu nemajetkové újmy, kterou podle okresního soudu musí požadovat po pojišťovně, která již odškodnila i ostatní rodinné příslušníky.

3. Proti rozsudku okresního soudu podal stěžovatel odvolání, které Krajský soud v Brně (dále jen "krajský soud") napadeným usnesením zamítl. Uvedl, že provedené důkazy (několik fotografií se zemřelou, rodný list a elektronická konverzace) neprokazují důvodnost a výši požadovaného nároku. Krajský soud konstatoval, že stěžovatel neplnil ani uvedenou bagatelní vyživovací povinnost, neboť jeho dluh na výživném činil 74 000 Kč. Odvolatel se v minulosti dopustil protiprávního jednání, které mělo negativní dopad na jeho zdravotní stav. Nelze opomenout, že obžalovaný se zavázal uhradit stěžovateli na majetkové újmě částku 130 000 Kč. Pro rozhodnutí ve věci by bylo třeba provádět další rozsáhlé dokazování, které by trestní řízení neúměrně protáhlo.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel namítal, že měl s dcerou hezký vztah i po rozvodu s její matkou. Dcera mu pomohla po vážné dopravní nehodě a poslední roky spolu trávili hodně času. Ve věci nebylo třeba dalšího dokazování a soud měl mezi hlavními líčeními dva měsíce na zvážení všech okolností. Podle stěžovatele tak nebyly splněny zákonné podmínky pro to, aby byl se svým nárokem odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních. Přestože to trestní řád umožňuje, soud stěžovateli nepřiznal jeho nárok ani zčásti. Orgány činné v trestním řízení by neměly stěžovatele vystavovat jednání s pojišťovnou. Poukazování na již zahlazenou trestní minulost vyvolává podle stěžovatele zajímavou otázku znevýhodnění pachatelů trestné činnosti v roli poškozených. Stěžovatele soudy považovaly za neplatiče výživného, přestože výživné platil řádně, jen se nedozvěděl o jeho zvýšení. Rozhodnutí soudů tak vystavila stěžovatele druhotné viktimizaci a prohlubování jeho újmy. Stěžovatel v tomto směru odkázal na nález sp. zn. II. ÚS 297/22.

III. Vyjádření ostatních účastníků řízení a replika stěžovatele

5. Okresní soud ve vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění napadených rozhodnutí.

6. Krajský soud rovněž odkázal na odůvodnění napadeného usnesení a zvláště zopakoval, že stěžovatel neplnil vůči zemřelé dceři vyživovací povinnost po dobu více než 7 let. Důkazy předložené stěžovatelem nepovažoval za dostačující a uzavřel, že pro rozhodnutí o jeho nároku by bylo nutné činit poměrně rozsáhlé dokazování nad rámec trestního řízení.

7. Státní zastupitelství a obžalovaný nevyužili možnosti vyjádřit se k ústavní stížnosti.

8. Ústavní soud zaslal vyjádření soudů stěžovateli na vědomí a k případné replice. V ní stěžovatel nesouhlasil s tím, že by dokazování spojené s jeho nárokem neúměrně prodloužilo trestní řízení. Tím, že mu nebyl (ani částečně) přiznán nárok na náhradu újmy vzniklé v důsledku smrti jeho dcery, dochází k popření celého institutu adhezního řízení.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

9. Ústavní soud posuzoval splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní

stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, ve kterém byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je v řízení právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatel vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva, ústavní stížnost je proto přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

V. A Obecná východiska

10. Ústavní soud v první řadě připomíná, že v průběhu poslední dekády se ústavněprávní soudní ochrana subjektivních práv poškozených významně posílila. Postavení poškozeného již není zúženo na pasivní subjekt, naopak, může sám realizovat některá základní práva a svobody. Jeho postavení nelze chápat jako doplňkové s odkazem na možnost uplatnění nároku v občanskoprávním řízení, neboť i v rámci trestního řízení poškozenému náleží ochrana základních práv či svobod (srov. náleze ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 32/16, bod 67). Ústavní soud již dříve připustil možné porušení práva na rovnost v řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny, jestliže se trestní řízení koncentruje toliko na obviněného, zatímco poškozený je ignorován (viz náleze ze dne 9. 10. 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12, obdobně náleze ze dne 7. 3. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2620/21, a ze dne 7. 1. 2025, sp. zn. III. ÚS 1876/24). Odkázání poškozeného do občanskoprávního řízení nemá být rovnocennou alternativou, poněvadž v takovém chápání by adhezní řízení a priori postrádalo smyslu. Jestliže pro určení výše náhrady újmy není třeba dalšího dokazování, které by podstatně protáhlo trestní řízení, pak trestní soud o nároku rozhodnout musí. V opačném případě dochází k porušení práva na soudní ochranu (viz náleze ze dne 4. 6. 2024, sp. zn. IV. ÚS 405/24, obdobně též náleze ze dne 20. 3. 2024, sp. zn. IV. ÚS 2637/23).

11. Jelikož však většinu pochybení v adhezním řízení lze následně napravit v občanskoprávním řízení, možnost Ústavního soudu zasahovat do rozhodnutí, kterým byl poškozený se svým nárokem odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, zůstává omezená (viz např. náleze sp. zn. IV. ÚS 2620/21). Ústavněprávní požadavky na odůvodnění rozhodnutí podle § 229 trestního řádu jsou sice nižší, obecné soudy přesto musí poškozenému poskytnout srozumitelné a logické vysvětlení, proč není jeho nárok vypořádán. Odůvodnění, které zcela chybí, je zatížené svévolí či se opírá o důvody porušující základní práva poškozeného, v ústavněprávním přezkumu neobstojí (viz např. náleze ze dne 3. 8. 2021, sp. zn. II. ÚS 3003/20, či náleze sp. zn. II. ÚS 3160/24).

12. Stěžovatel je otcem dcery zemřelé při dopravní nehodě. Za její smrt byl uznán vinným obžalovaný. Podle § 2959 občanského zákoníku při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Smyslem a účelem této právní úpravy je odčinit neoprávněný zásah do základního práva na soukromý a rodinný život (budování a rozvíjení rodinných vztahů) podle čl. 10 odst. 2 a čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Citované ustanovení zahrnuje výčet osob, u nichž se vzhledem k úzkému vztahu k oběti presumuje existence citové újmy, je-li oběť usmrcena či závažně zraněna. Existence uvedeného vztahu sama o sobě vytváří předpoklad vzniku citové újmy v případě uvedené újmy blízké osoby. Právě určitý typ vztahu primární a sekundární oběti generuje i typickou citovou újmu v případě primární újmy jednoho z nich. Tyto typické citové újmy tedy není třeba zvláště prokazovat, předmětem prokazování by měly být odchylky od typického vztahu (shodně viz MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges 2018, § 2959, body 50 -

53).

13. Nejvyšší soud stanovil pravidlo pro stanovení základní částky odškodnění sekundárních obětí podle § 2959 o. z., a dále kritéria pro zvýšení nebo snížení náhrady oproti tzv. typovým (neutrálním) případům. Za základní částku náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké podle § 2959 o. z., modifikovatelnou s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze podle Nejvyššího soudu považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného (rozhodnutí č. [85/2019](#) Sb. rozh. obč.; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1485/2019, příp. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2022, sp. zn. 25 Cdo 1887/2021).

14. Nejvyšší soud ve své judikatuře k dalším úpravám (zvýšení, snížení) takto stanovené částky opakovaně zdůraznil, že má-li být orientační určení výše náhrad způsobilé sjednotit soudní praxi a dosáhnout účelu sledovaného v § 13 o. z. (tj. v obdobných případech rozhodnout obdobně), měla by být základní částka modifikována s ohledem na specifické okolnosti na straně škůdce či poškozeného zpravidla již jen v řádu desítek procent, nikoli vícenásobků (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované pod č. [85/2019](#) Sb. rozh. obč.; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. Tdo 1485/2019, bod 34; obdobně též Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, část A/X). Uvedené pravidlo však nevylučuje výjimečné zvýšení základní částky o více než desítky procent v případě existence okolností hodných zvláštního zřetele ve smyslu § 2957 o. z., jako je například úmyslné, zavrženíhodné jednání (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3111/2018).

15. Z uvedeného vyplývá, že uplatňuje-li rodič nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené úmrtím dítěte, podle § 2959 o. z. se základ jeho nároku považuje za prokázaný a praxí soudů je stanovena pomůcka pro výpočet průměrné náhrady. Prokázáním dalších skutečností je možno tuto částku zvýšit či snížit, tyto úpravy zpravidla přiznanou částku neovlivní nijak zásadně, s výjimkou zcela výjimečných situací.

16. Adhezní trestní řízení ve své podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byl nárok na náhradu nemajetkové újmy uplatňován. Trestní soud musí v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody či nemajetkové újmy ve věcech občanskoprávních. V rámci takového rozhodování musí tudíž trestní soud vzít v úvahu všechna ustanovení občanskoprávních předpisů o odpovědnosti za škodu, popř. nemajetkovou újmu (srov. náleze Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, shodně také náleze ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15, příp. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 8 Tdo 45/2020).

V. B Aplikace obecných východisek na projednávanou věc

17. V posuzovaném případě obecné soudy stěžovatele s nárokem na náhradu nemajetkové újmy za smrt jeho dcery odkázaly v plném rozsahu na občanskoprávní řízení. Takový postup je možný a ústavně souladný pouze za splnění podmínek § 229 odst. 1 trestního řádu (absence podkladů pro rozhodnutí, nutnost provádění dalšího dokazování, které by neúměrně prodloužilo trestní řízení) a musí být v tomto smyslu řádně odůvodněn. Okresní soud adhezní výrok vůči stěžovateli odůvodnil jeho povinností jednat s pojišťovnou, která odškodnila ostatní poškozené. Krajský soud nárok nepovažoval za dostatečně podložený, pokud stěžovatel předložil pouze fotografie se zemřelou dcerou, rodný list zemřelé, doklad o konverzaci a lékařské zprávy o zdravotním stavu stěžovatele. Tyto důvody však s odkazem na výše uvedená obecná hlediska (viz zejména body 12 - 15 tohoto nálezu) neobstojí.

18. Trestní soud je v řízení, jehož účastníkem je otec zemřelé oběti jakožto poškozený, povinen dle § 228 trestního řádu rozhodnout o jím řádně vzneseném nároku na náhradu nemajetkové újmy, tuto povinnost nelze přenášet bez splnění zákonem stanovených podmínek na jiný subjekt. Okresní soud tedy nebyl oprávněn odmítnout rozhodovat o adhezním nároku stěžovatele pouze s odkazem na to, že pojišťovna v dané věci ostatní poškozené odškodnila. Za situace, kdy bylo zřejmé, že stěžovatel odškodněn nebyl, byl okresní soud povinen jeho nárok posoudit. Žádný jiný důvod okresní soud k odkazu stěžovatele v plném rozsahu jeho adhezního nároku na občanskoprávní řízení neuvedl.

19. Závěr krajského soudu, že stěžovatel nepředložil dostatečné podklady pro rozhodnutí o povinnosti nahradit nemajetkovou újmu, jak pokud jde o důvod, tak o její výši (viz bod 6 napadeného rozhodnutí krajského soudu), je v rozporu s § 2959 o. z. Podle tohoto ustanovení se vznik nemajetkové újmy stěžovatele - otce způsobené smrtí dcery při nedbalostním trestném činu ze zákona presumuje, a to v určité průměrné výši. Pokud krajský soud nezpochybnil vztah stěžovatele jakožto otce vůči oběti, což neučinil, byl povinen respektovat zákonný předpoklad vzniku újmy stěžovatele a vycházet z pomůcek stanovených judikaturou Nejvyššího soudu pro výpočet její průměrné výše.

20. Krajský soud v odůvodnění zmínil skutečnost, že stěžovatel měl nedoplatek na výživném pro dceru, tuto zmínku však nijak neprovázal s jakoukoliv relevantní úvahou spojenou s důvody rozhodnutí o nároku na náhradu nemajetkové újmy stěžovatele vůči vedlejšímu účastníkovi. Ústavní soud zdůrazňuje, že úvahy ohledně řádnosti plnění vyživovací povinnosti nejsou ve vztahu k otázkám, ke kterým se obecné soudy v trestním řízení vyjadřovaly, relevantní. Existenci souvislosti mezi řádným plněním vyživovací povinnosti a kvalitou vztahu mezi rodičem a dítětem nelze v obecné rovině považovat podle Ústavního soudu ani za vyvratitelnou domněnku. Výše adhezního nároku nemá být v podobných řízeních odměnou za řádné plnění rodičovských povinností, ale musí zásadně odrážet pouze "hloubky" ztráty, kterou rodič utrpěl.

21. Dále krajský soud v odůvodnění (též bod 6) uvedl, že na zdravotní stav stěžovatele mělo negativní dopad jeho protiprávní jednání, kterého se dopustil v minulosti. K tomuto konstatování je třeba zdůraznit, že stěžovatel uplatnil nárok na náhradu nemajetkové újmy projevující se zármutkem způsobeným úmrtím dcery, nikoliv reálné škody na svém zdraví. Jedná se tedy o zcela mimoběžnou argumentaci.

22. V závěru stručného odůvodnění bodu 6 krajský soud podotkl, že nelze opomenout závazek vedlejšího účastníka uhradit stěžovateli na majetkové újmě 130 000 Kč. Neuvedl však opět, jaký závěr z tohoto činí ve vztahu k nároku stěžovatele na náhradu nemajetkové újmy.

23. Ústavní soud shrnuje, že v odůvodnění okresního ani krajského soudu nejsou uvedeny důvody, které by opodstatňovaly závěr o odkázání stěžovatele s nárokem na náhradu nemajetkové újmy vzniklé úmrtím jeho dcery při dopravní nehodě způsobené obžalovaným v plném rozsahu na občanskoprávní řízení. Jak je uvedeno v předchozích odstavcích, odůvodnění obsahují částečně důvody odporující zákonné úpravě a částečně důvody, které nejsou relevantní a neovlivňují rozhodnutí o nároku stěžovatele na náhradu nemajetkové újmy.

VI. Závěr

24. S ohledem na výše uvedené skutečnosti dospěl Ústavní soud k závěru, že okresní i krajský soud napadenými rozhodnutími (resp. jejich částmi) porušily právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, proto ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadená rozhodnutí (resp. jejich části) zrušil [§ 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

25. Povinností obecných soudů bude o výši náhrady nemajetkové újmy stěžovatele znovu rozhodnout a svůj závěr náležitě a důkladně odůvodnit.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)